

Litterære pusterom

Rapport fra andre gaveperiode 2. desember 2022 - 1. juni 2024

Prosjektet Litterære pusterom i Rogaland har mottatt støtte fra Sparebankstiftelsen i to omganger i perioden 2021 - 2024. Denne rapporten gjelder tilskudd på kr 500 000,- for andre gaveperiode, fra 2. desember 2022 – 1. juni 2024.

Merk at andre gaveperiode opprinnelig gikk til 1. juni 2023, men ble forlenget i mail fra Ellen Instefjord 27. juni 2023.

Hovedmålet med prosjektet har vært å etablere litterære pusterom etter Shared reading-metoden i alle kommuner i Rogaland.

Hva er shared reading?

Shared reading er en lesemetode der en leseleder leser høyt fra en tekst, og deretter inviterer deltakerne til å samtale rundt teksten. Metoden åpner for litteraturopplevelser som er tilgjengelige for alle uansett bakgrunn, og skaper «litterære pusterom» i en hektisk hverdag.

- [Samlesing.no](https://samlesing.no)
- *Trøsten i litteraturen*, Aftenposten Innsikt 9. februar 2024 (vedlagt)
- [Informasjonsfilm om Shared reading](#) (Vestfold og Telemark fylkesbibliotek)

Støtten fra Sparebankstiftelsen har bidratt til å gjøre Shared reading godt etablert i Rogaland. I løpet av fire år har vi kurset en stor gruppe aktive leseledere, som har prøvd ut Shared reading på mange ulike arenaer og målgrupper. Det har gitt innbyggerne i Rogaland flere nye og inkluderende litterære fellesskap, som på sin side kan bidra til redusert ensomhet og økt leselyst for innbyggerne i Rogaland.

I prosjektperioden har vi:

- Kurset **52 nye leseledere**
- Sponset **53 lesegrupper**
- Arrangert en **Inspirasjonsdag for leseledere**
- Arrangert **digitale lesegrupper** som en øvingsarena for nye leseledere
- Etablert et **nasjonalt nettverk for Shared reading**, og nettstedet samlesing.no

Per mai 2024 har vi 123 sertifiserte leseledere i 19 av fylkets 23 kommuner. Av disse vet vi sikkert at 41 er aktive og har jevnlig lesegrupper. Hvis vi antar at det er noen som praktiserer uten å ha rapportert til oss, så tilsier det rundt 50 aktive leseledere i Rogaland.

Det er gjennomført 53 lesegrupper med støtte fra SR-bank i prosjektperioden. Målgruppene for disse lesegruppene har vært ungdom i videregående skole, kreftpasienter og pårørende og sykehjemspasienter. I tillegg er det startet en rekke åpne lesegrupper i bibliotek, for innsatte i fengsel, for elever på videregående skoler, for studenter på universitetet. Flere bibliotek tilbyr lesegrupper på ulike språk: engelsk, fransk, serbisk, polsk, arabisk, somali, triginja, og på norsk for fremmedspråklige.

I 2023 ble det også gjennomført 54 lesegrupper med støtte fra Nasjonalbiblioteket, i tillegg til at flere bibliotek og skoler har etablert lesegrupper som en del av sitt faste tilbud. Prosjektet har generert stor aktivitet utover de lesegruppene som har fått økonomisk støtte, og vi har i stor grad oppnådd målet: å etablere litterære pusterom som et tilbud til innbyggere i hele fylket.

Shared reading på Goddalen videregående skole høsten 2023

Shared reading på Sølvsberget, illustrasjonsfoto fra solvsberget.no

Leseledere

Vi har kurset til sammen 52 leseledere i perioden 1. desember 2022 – 1. juni 2024

Leseledere i Rogaland juni 2024, fordelt på region

- 57 på Nord-Jæren
- 34 på Haugalandet
- 22 på Jæren
- 6 i Ryfylke
- 4 i Dalane.

Leseledere i Rogaland juni 2024, fordelt på type arena

- 65 i bibliotek (inkludert fengselsbibliotek)
- 31 i skolen (9 i ungdomsskolen, 22 i videregående skole)
- 21 er frivillige som i hovedsak er rekruttert via bibliotekene
- 6 kommer fra andre institusjoner (sykehjem, UiS, museum, selvstendig næringsdrivende).

Fire kurs ble avholdt i 2023 og ett kurs i 2024. Alle kursene ble holdt av våre tre lokale kursholdere, som ble utdannet med støtte fra Sparebankstiftelse i 2022. Ved å bruke lokale kursholdere framfor eksterne har gjennomsnittskostnaden per kurs gått ned fra 53 000,- til 40 000,-. I tillegg sparer vi miljøet for noen flyreiser.

Fylkesbiblioteket sendte våren 2024 ut en spørreundersøkelse blant alle som har gjennomført kurset siden oppstart i 2020. Av de 50 som svarte, sier 41 at de har praktisert som leseleder og 28 at de praktiserer jevnlig. Av de ni som svarer at de ikke har praktisert, jobber syv i skolen, og sier at de har planer om å starte opp snart, men at de er avhengige av samarbeid med lærere på egen skole for å komme i gang.

Å være leseleder forutsetter et personlig engasjement både i litteratur og i mennesker. Hvis tilbudet er helt ukjent i lokalmiljøet, kan det ta litt tid før folk tør å komme. Som leseleder må du tåle å starte opp med en liten gruppe, og holde på til folk begynner å skjønne hva det er du tilbyr. Dette er et tilbud som det er vanskelig å «selge inn» via sosiale medier og plakater – de fleste kommer fordi de kjenner noen andre som har deltatt.

Hva er et leselederkurs?

Et leselederkurs er et intensivt kurs over 3 dager, med maksimalt 12 deltakere. Man lærer hva som kjennetegner metoden og hvordan Shared reading skiller seg fra ordinær høytlesning. Man lærer å velge gode tekster, å bli bevisst rollen som leseleder og gode teknikker for å hjelpe deltakerne inn i teksten.

Tilbakemeldinger fra leseledere i bibliotek:

Jeg elsker Shared reading. Det er noe av det kjekkeste jeg vet i mitt arbeide. Skulle ønske jeg hadde mer tid til å ha det oftere.

Jeg liker at det er lite "fuzz" rundt det. Man kommer med seg selv, som man er. Ingen forberedelse (for deltakerne), ingen servering å organisere, ingen forventning om å prestere.

Gler meg til kvar gong. Nydelege deltakrar og flotte og gode samtaler rundt litteraturen.

Jeg trives veldig godt med å holde Shared Reading. Tilbakemeldingene er svært positive, og vi har mange fine samtaler

Tilbakemeldinger fra leseleder i videregående skole:

Det positive er at elevene ikke trenger å være «smarte/skoleflinke», men at de sammen opplever noe og at alles opplevelse er like riktig.

Tilbakemeldinger fra leseleder i eldreomsorgen:

Jeg ser veldig mange muligheter med bruk av metoden og det er utrolig fint å se hvordan deltakerne undrer seg over teksten, men også hvordan elementer fra eget liv kommer fram.

[...] Noe av det jeg har blitt veldig klar over ved bruk av metoden er fraværet av et må.

Lesegruppene er et fristed fra bekymringer, sykdom og alt som livet kan inneholde på godt og vondt.

Tilbakemeldinger fra frivillig leseleder:

Shared reading åpner opp for felleskap og dialog mellom mennesker i en individualiserende tid. Jeg opplever metode og praksis som svært relevant både for deltakerne og meg selv.

Lesegruppen har utelukkende økt i størrelse: den begynte med 6 deltakere, og vi må snart utvide pga deltakerantallet. Får flere tilbakemeldinger på at den viktigste goden er at man åpner opp mot andres tanker og følelser i en hverdag som ellers preges av individualisering.

Shared reading på sykehjem i Time, med leseleder Ingeborg Bjelland, mars 2023

Lesegrupper

Vi har utbetalt kr 159 000,- i støtte til **53 lesegrupper**. Målgruppene for disse lesegruppene har vært ungdom, minoritetsspråklige (deriblant ukrainske flyktninger) og ulike pasientgrupper og pårørende som målgrupper.

Ansvarlig	Målgruppe	Når	Antall grupper
Vardesenteret	Kreftpasienter og pårørende	Høst 2023	7
Time bibliotek	Pasienter ved sykehjem og eldresenter i Time	Høst 2023	15
Vågen VGS	Elever	Vår 2023	4
St. Olav VGS	Elever	Høst 2023	10
Diakoniseret	Pasienter og pårørende ved Tasta sykehjem	Hele 2023	9
Godalen VGS	Elever	Høst 2023, vår 2024	8

Støtten har hovedsakelig gått til offentlig ansatte i bibliotek, skole og sykehjem etter en frikjøpsmodell, der kr 3000,- tilsvarer ett dagsverk, og dekker forberedelser som tekstvalg og markedsføring i tillegg til gjennomføring av lesestund.

I tillegg til lesegruppene som er støttet av SR-bank, fikk 6 bibliotek i Rogaland støtte fra Nasjonalbiblioteket til å arrangere **54 lesestunder** rettet mot andre målgrupper i 2023. En rekke bibliotek har innarbeidet åpne lesegrupper som en fast del av sitt program, og flere andre sier at de har planer om å etablere dette tilbudet. Her er en liste over bibliotek med åpne lesegrupper (litterære pusterom/shared reading/samlesing/ spa for hjernen) på programmet vinter/vår 2024:

- [Eigersund folkebibliotek](#)
- [Hå folkebibliotek](#)
- [Gjesdal folkebibliotek](#)
- [Time bibliotek](#)
- [Sola bibliotek](#)
- [Sølvberget bibliotek og kulturhus](#)
- [Ryfylkebiblioteket Suldal](#)
- [Karmøy bibliotek](#)
- [Haugesund folkebibliotek](#)
- [Tysvær bibliotek](#)
- [Vindafjord bibliotek](#)

I løpet av prosjektperioden har vi prøvd ut Shared reading med stort hell i bibliotek, helsevesen og eldreomsorg, i fengsler, i videregående skole og i mer uvanlige omgivelser som på dagsturhyttene. Lesegrupper for ungdom i fritidsklubber og åpne grupper for ungdom i samarbeid med BUP har vært mindre vellykket, mens leseledere i *skolen* er udelt positive i sine tilbakemeldinger.

En veldig fin metode for å formidle litteratur og bidra til leselyst blant ungdom.

Positive erfaringar med Shared Reading for elevar på vgs, har fungert best når ein klasse deltek fleire gonger, gjerne ein gong i veka i to-fire veker.

Nedgang i unges fritidslesing og leseferdigheter og den dokumenterte økningen i psykiske helseplager er bakgrunnen for at Nasjonalt lesesenter ser på muligheten for å bruke Shared reading systematisk i skolen, som et verktøy for å vekke interessen og mestringsfølelsen hos barn og ungdom med svake leseferdigheter.

Et vellykket og veldokumentert eksempel på Shared reading i skolen er Alvilde Tobiassen lesing av Kiellands *Gift* med en gruppe elever på Godalen vgs høsten 2024.

- [Slik fikk Alvilde VGS-klassen hekta på Gift](#)
- [GIFT, lærerspesial: Slik kan du bruke boka i klasserommet](#) (Sølvberget podcast, 30 minutter)

Alvilde Tobiassen høsten 2024, Illustrasjonsfoto fra solvberget.no

Andre gjennomførte aktiviteter

Inspirasjonsdag for leseledere

Høsten 2023 arrangerte vi en inspirasjonsdag for leseledere med blant annet besøk av Jane Davis, den britiske grunnleggeren for Shared reading. Tilbakemeldingene var veldig gode, og vi vil videreutvikle denne inspirasjonsdagen til et årlig treffpunkt for leseledere fra hele landet, i samarbeid med det nasjonale nettverket for Shared reading.

Digitale lesegrupper

Vi har hatt faste digitale lesegrupper som øvingsarena for leseledere. Disse gruppene videreføres av fylkesbiblioteket.

Nasjonalt nettverk for Shared reading

Vi har bidratt til å etablere et nasjonalt nettverk for Shared reading, og samlesing.no. Målsettingen er å styrke dette nettverket i tiden framover, og jobbe med felles nettressurs, nettverk for kursholdere, norsk kursmateriell, konferanser o.l.

Samarbeid med Nasjonalt lesesenter

Parallelt med vårt prosjekt, har Tine Riis Andersen, Ph.D-stipendiat ved Lesesenteret, forsket på Shared reading for kreftpasienter.

*Det er jo som annen trim. Det er mye snakk om at man må trene seg opp gradvis fysisk, men det samme gjelder jo hodet. Man må begynne i det små. Nå kjenner jeg meg akkurat som før!
(Elin Torkelsen, deltaker i Shared reading for kreftpasienter)*

Etter en kreftbehandling må man trene opp kroppen, men også hjernen trenger å gradvis komme tilbake i form, mener Elin Torkelsen. For henne var lesegruppene en viktig del av å finne tilbake til sitt

gamle jeg. Mer om dette prosjektet: [Kreftpasienter fikk økt livskvalitet av å delta i litteraturgrupper](#)
(Nasjonalt lesesenter, 25. april 2023)

Veien videre

Veien videre for Shared reading i Rogaland handler i stor grad om å videreføre det arbeidet som vi har startet i *Litterære pusterom*.

*Det gjøres allerede veldig mye bra – all ære til fylkesbiblioteket og Sparebankstiftelsen!
(leseleder i bibliotek)*

Det er en jevn etterspørsel etter kurs, både for offentlig ansatte og for frivillige, og fylkesbiblioteket vil opprettholde et **fast kurstilbud for leseledere**, med 1-2 kurs i året. Vi vil også fortsette å fasilitere **nettverk og erfaringsdeling for leseledere**, regionalt og nasjonalt, og gjennomføre **digitale lesegrupper for leseledere** 2 ganger i halvåret. Det er også et mål å samle leseledere fra hele landet til en **årlig inspirasjonsdag**, der vi inviterer inn relevante foredragsholdere.

*Fortsett med å holde kurs. Jeg hadde aldri drevet med dette uten det grunnleggende kurset.
(leseleder i bibliotek)*

Prosjektet har også bidratt til at kursene kan tas gratis og det tror jeg har vært en stor fordel. Jeg tror det kan ha bidratt til at mange lettere har fått aksept for å delta på kurset. Er det mulig å finne måter å redusere kurskostnadene på nå som prosjektet er over? (leseleder i helsevesenet)

Jeg syntes veldig godt om de digitale lesestunder for leseledere. Det gir et boost å være deltaker i en shared reading gruppe selv, å oppleve andre leseledere og prøve tekster på "egen kropp". En seminar-dag med faglig påfyll er også veldig inspirerende og motiverende. Og veldig bra for å snakke med andre leseledere og skape nettverk. (leseleder i bibliotek)

De digitale lesegruppene for leseledere og inspirasjonsdager er viktige for å holde på leseledere, tror jeg. Det kan være lett å miste motet om man er frivillig leseleder og overlatt til seg selv. (frivillig leseleder)

En viktig oppgave framover er å **gjøre tilbudet om lesegrupper bedre kjent**. Fylkesbiblioteket har nylig etablert en felles nettsideløsning for bibliotekene i Rogaland. Ved å samle informasjon fra disse sidene, ønsker vi på sikt å få laget en oversikt over det samlede tilbudet av lesegrupper i regionen, slik at de som er interessert lett kan se om det er lesegrupper i nærheten som er aktuelle for dem.

Prosjektet har bidratt til at flere har fått kjennskap til metoden [...], men det er behov for et kontinuerlig arbeid på dette området. (leseleder i helsevesenet)

Det er fortsatt rom for å **prøve ut Shared reading på flere ulike arenaer**, noe flere av våre leseledere påpeker.

Jeg tror tiden er moden for å tre mer ut av bibliotekrommet. Fint om vi kan tilby å lese på andre arenaer. (leseleder i bibliotek)

Jeg tror det er viktig å jobbe med å få metoden ut på flere områder og markedsføre ut over bibliotek. Jeg tror metoden har stort potensiale på sykehjem og på seniorsenter, men også i frivillige organisasjoner og på mange ulike møtesteder. [...] Kan det være aktuelt å ta

erfaringene fra dette prosjektet inn i et nytt prosjekt hvor det jobbes enda mer med helsevesenet og frivillige organisasjoner? (leseleder i helsevesenet)

Flere innen helse burde ha gjort dette, hatt egne leseledere på sykehjem, møtesteder for eldre m.m. (leseleder i bibliotek)

Fylkesbiblioteket vil fortsette samarbeidet med Nasjonalt lesesenter og de videregående skolene for å dele erfaringer og få mer kunnskap om **Shared reading i skolen.**

Shared reading på Vågen videregående skole våren 2023